

GUD ÄR.

LIVET ÄR NU.

KÄRLEKEN RÖR.

**Mission, vision och strategi 2010 för
barn- och ungdomsarbetet inom
Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland**

**Kyrkostyrelsen
Fostran och ungdomsarbete**

20.4.2004

INNEHÅLL

STRATEGI FÖR BARN- OCH UNGDOMSARBETET	3
1. INLEDNING.....	3
2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR STRATEGIN.....	5
3. MISSION.....	6
4. VISION FÖR BARN- OCH UNGDOMSARBETET 2010.....	8
5. STRATEGISKA RIKTLINJER	9
5.1. VI UPPSKATTAR INDIVIDEN – OCH BYGGER EN GEMENSKAP	9
5.2. INOM KYRKANS BARN- OCH UNGDOMSARBETE MÅSTE MAN MODIGT LYFTA FRAM TRON PÅ GUD	13
5.3. ARBETSSTRUKTURERNA MÅSTE UTVÄRDERAS	16
5.4. FÖRSAMLINGEN STÖDER BARNENS OCH DE UNGAS UPPVÅXT	21
5.5. HEMMET SOM SAMARBETSPARTNER	25
SAMMANFATTNING.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
BAKGRUND FÖR STRATEGIN	30
Barn och unga i det finländska samhället	30
Kyrkans barn- och ungdomsarbete i dag	32

STRATEGI FÖR BARN- OCH UNGDOMSARBETET

1. INLEDNING

Grunden för strategin för kyrkans barn- och ungdomsarbete är det Guds barnskap som vi har fått i dopet.

Att vara Guds barn är viktigare än det vi kanske blir när vi blir ”stora”. Att växa som Guds barn är ett kontinuerligt ofullbordat varande. Livet är en resa och ett äventyr och vi kan inte alltid förutspå vilka element som kommer att vara med på färden. Ändå är det bra att ha en plan för resan. Den här strategin är en sådan plan.

Avsikten med de strategiska riktlinjerna är att ge en gemensam riktning åt det utvecklingsarbete som under de närmaste åren kommer att utföras inom barn- och ungdomsarbetet, vare sig det sker på riksnivå, stiftsnivå eller lokal nivå i kyrkan. Samtidigt lyfter strategin fram frågor att fundera över och ger stöd och uppmuntran för planering och utveckling. Att arbetet fortsätter lokalt, att det arbete som hittills utförts utvärderas och att visionen konkretiseras och blir till handling är följande skede – det skede som är av avgörande betydelse.

Barn- och ungdomsarbete – ett fostrande arbete

I olika skeden av historien har man fört omfattande diskussioner om hur mycket och i vilken utsträckning barn- och ungdomsarbete kan ses som fostrande. Under 2000-talet är utgångspunkten fortfarande att fostran och barn- och ungdomsarbete hör ihop, men att de två inte sammanfaller helt. Fostran är ett grundläggande element i kyrkans barn- och ungdomsarbete och förverkligas i form av dopundervisning, arbete med olika åldersgrupper, handledning och omsorg, samarbete med familjer och också i många former av verksamhet som ger möjlighet för barnet att själv vara aktiv och vara med på sina villkor. Kristen fostran sker dessutom i den verksamhet som äger rum tillsammans med många samarbetsparter. Det fostrande ansvaret kan inte lösgöras från verksamheten. I den här strategiplanen har vi beslutat oss för att använda termen kyrkans barn- och ungdomsarbete. Med det avses småbarnverksamhet, minior- och juniorverksamhet,

konfirmandarbetet samt ungdomsarbetet som helhet. Strategiarbetet har utförts med en insikt om hur viktigt det är att bygga broar till unga vuxna, för att stärka deras liv och verksamhet i kyrkan – det är en utmaning som kyrkan är medveten om och det är skäl att man i framtiden fortsätter arbeta med den frågan som ett separat utvecklingsområde.

I ålder räknat täcker verksamheten perioden 0–29 år. När man arbetar med människor i olika åldrar varierar referensramarna enligt ålder och livssituation. Det innebär en stor utmaning för barn- och ungdomsarbetet.

Avsikten med strategin

De strategiska riktlinjerna har gjorts upp med tanke på två målgrupper. Den ena målgruppen är församlingarna, där man ständigt arbetar med strategisk planering och fattar beslut som gäller verksamheten. Det är meningen att strategin ska vara till nytta i det här planeringsarbetet och beslutsfattandet i församlingarna. Den andra målgruppen är de som arbetar med kyrkans barn- och ungdomsarbete på stifts- och riksnivå, alltså den gruppen vars arbete det är att försöka hitta gemensamma utgångspunkter för arbetet och välja kurs för framtiden.

Både inom kyrkan och det övriga samhället gör man ständigt olika utredningar och strategier som påverkar barn- och ungdomsarbetet. I arbetet med den här strategin har man strävat efter att samordna sig med betänkandet *Den närvarande kyrkan, Mission, vision och strategi 2010 för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland*, planen för konfirmandundervisningen 2001 *Livet – tron – bönen*, samt Lutherska Ungdomscentret i Finland rf:s strategiplan *Nuori kuuluu – nuoret kuuluvat*. I samband med arbetet har vi också bekantat oss med kyrkans utkast till kommunikationsstrategi *Kyrkan i dialog*.

Vid utarbetandet av kyrkans strategi för barn- och ungdomsarbetet 2010 har vi medvetet strävat efter att se förändring som en möjlighet, som ett tillfälle som bör utnyttjas. Därför försöker riktlinjerna gå in för öppna linjer; visserligen bygga vidare på det som är starkt, men samtidigt vara sökande och öppna för utmaningar. Kyrkans barn- och ungdomsarbete vill ta sin plats och axla sitt ansvar i dagens värld med blicken på framtiden.

2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR STRATEGIN

Utgångspunkten för kyrkans strategi för barn- och ungdomsarbete är den kristna tron och kärleken till nästan. De lösningar som strategin presenterar bygger på en kristen människosyn och värdegrund, på den evangelisk-lutherska kyrkans bekännelse, en öppen ekumenisk inställning till andra kyrkor och en respekt för alla människors övertygelse.

Strategins rubrik innehåller tre korta meningar som i komprimerad form uttrycker inte bara utgångspunkterna för kyrkans barn- och ungdomsarbete, utan också dess mål. De här tre meningarna är: *Gud är. Livet är nu. Kärleken rör.* De öppnar på sätt och vis tre fönster, tre vägar att närma sig visionen.

Gud är

Vi skulle väldigt gärna ge meningen en fortsättning. Människan har ett behov att definiera Gud, att med ord göra honom nära och förståelig. Men våra ord är på så sätt begränsade att de inte räcker ända fram när det gäller att beskriva hurdan Gud är. Fel ordval kan ge en felaktig eller ensidig bild av Gud. Gud är, oberoende av oss. Ofta visar han sig på ett annat sätt än vi hade föreställt oss. Kyrkans arbete utgår ifrån att Gud är. Därför får vi inte tuga om Gud. Vi kan hjälpa människor att se Guds spår i den här världen, i det som händer och i den enskilda människans öde. Den infallsvinkeln kan betecknas som spiritualitet, ett andligt liv. Det är kyrkans liv. Det är det barn- och ungdomsarbetet bygger på.

- Vårt människovärde ligger i att vi är skapade, inte i det vi gör.
- Församlingen, ordet och sakramenten bygger på att Gud är.
- Livet har en mening.
- Rätt och fel finns. Vi måste ständigt reda ut var gränsen mellan dem går.
- Det andliga livet har en central plats i församlingsarbetet.

Livet är nu. Inte först sen när... Den här stunden är unik och viktig. Det här livsskedet är en gåva, vi vill visa att vi uppskattar det. I synnerhet vill vi skydda barns och ungdomars liv mot den brådskan och stress som de vuxnas värld med sin strävan efter

effektivitet och framgång snabbt präglas av. För Gud är du viktig som människa, i alla åldrar, oberoende av examen, karriär eller framgång. Livet har vi inte fått bara för sådant. Barn och unga har rätt att glädja sig över livets gåva, också med dess brister.

- Varje livsskede är unikt och viktigt: barn måste få vara barn och ungdomar ungdomar.
- Livet är nu, men också för evigt.
- Livet är möjligheter, glädje och tillväxt – men också lidande och möda.
- Trots att livet inte är perfekt så är det värdefullt.
- Hoppet lever och öppnar nya perspektiv.

Kärleken rör. Den kärlek, omsorg och godhet vi upplever rör oss, ofta till tårar. Men samtidigt sätter de här känslorna oss i rörelse. Vi berörs också av vår nästas nöd. Kärlek får oss att hjälpa, kärlek får oss att lyssna, att be, att uppmuntra, att trösta och att räcka en hjälpende hand där den behövs.

- Guds kärlek berör, kallar och sänder.
- Kärleken kallar oss att vara medmänniskor och ta ett gemensamt ansvar.
- Vi kan klara av dagens svårigheter genom att dela, vara närvarande och bli älskade.
- Kärleken sänder.

3. MISSION

Utgångspunkten för kyrkans barn- och ungdomsarbete är Guds närvaro i världen och Kristi närvaro i ordet och sakramenten.

Kyrkans barn- och ungdomsarbete växer fram ur både missionsbefallningen (Matt. 28:18-20) och barnens evangelium (Mark. 10:13-16). Med en grund i Kristi ord arbetar kyrkan för att göra det möjligt för barn, unga och deras hem att villkorslöst möta en barmhärtig Gud.

Genom sitt fostringsarbete förmedlar kyrkan trons tradition från generation till generation och hjälper människor att finna ett meningsfullt liv. Ett meningsfullt liv

tror kyrkan att går att finna i Guds kärlek och kärleken till nästan i enlighet med Kristi exempel och lära.

Gud är närvarande i den verklighet han skapat även utan kyrkan. De livsfrågor och olika livssituationer som varje människa ställs inför är de forum där Gud talar till oss människor. Kyrkans handlande utgår därmed från att Gud redan är närvarande i människors liv. Kyrkan har ingen ensamrätt till Gud.

Att leva som skapad i Guds värld innebär inte att människan känner Gud eller känner igen hans röst när han talar till henne. Att stå inför Gud kan också vara en skrämmande och smärtsam upplevelse i en situation då livet verkar vara alltför tungt och svårt. Därför är det kyrkans speciella uppgift att lyfta fram den barmhärtige Gud som enligt kyrkans tro är närvarande i Kristus, som verkar i ordet och sakramenten. Kristus hjälper människan att finna Guds nåd. Som en trons gemenskap kallar kyrkan människan till sig och tar hand om henne.

Enligt den kristna människosynen är det inte berättigat att närma sig ett barn eller en ung människa eller hennes familj från ovan, som om hon var ett objekt. Det är skäl att tydligt ta avstånd från det här sättet att förmedla budskapet enligt modellen ”subjekt – objekt”. Men det här leder till en stor teologisk fråga om Gud. Enligt den traditionella kristna synen är människan alltid ett ”objekt” i förhållande till Gud. Gud är något som är utanför människans egen verklighet – trots att människan är en varelse skapad av Gud. Trots att människan är Guds avbild kan man inte identifiera människan med sin Skapare. Det är därför det alltid har hört till kyrkans uppgift att förmedla frälsningsbudskapet till människorna, eftersom de inte kan finna frälsningen i sig själva eller i sina samhällen. Det frälsningsbudskapet tror vi att är budskapet om Jesus Kristus. Att erbjuda och förmedla det till människorna kränker inte deras människovärde. Men det betyder inte att någon människa har rätt att sätta sig i Guds ställe och ställa villkor för frälsningen. Budskapet får aldrig användas som ett maktmedel.

Ett av nyckelbegreppen i den här strategin är ett meningsfullt liv. Med det avses ett liv som en människa vill leva. Som begrepp tangerar det meningsfulla livet livets mening, men det är ändå inte frågan om identiska begrepp. Ett liv utan mening är inte ett meningsfullt liv, men livet kan också kännas meningsfullt utan att man känner till

meningen med sitt liv. Ett meningsfullt liv föds ur en tro på Gud, ur kärleken till nästan och ur det hopp som dessa båda ger upphov till och som bär även när tro och kärlek vacklar.

4. VISION 2010 FÖR BARN- OCH UNGDOMSARBETET

År 2010 har vi en kyrka där barn och unga

- *möter Gud, helig och kärleksfull*
- *möter människor som bryr sig om*
- *får vara sin ålder trogna och får vara sig själva*
- *får stöd att växa som människor och kristna*
- *tillhör en församling, en gemenskap vars liv och verksamhet bygger på en tro på Gud*

Vår folkkyrka är en kyrka som förmedlar nåd och som strävar efter att ta hand om alla människor. Den är samhälleligt aktiv och ingår i medborgarsamhällets nätverk. Gudstjänsten och sakramenten är hjärtat i dess verksamhet, men vid sidan av dessa finns en verksamhetsstruktur som vilar på tre pelare: förkunnelse, fostran och tjänande.

I kyrkans barn- och ungdomsarbete respekterar och älskar vi vårt eget lutherska och nationella arv, intar en öppet ekumenisk position till andra kristna och vill i alla människor se samma gudslängtan som finns i oss själva. Barn- och ungdomsarbetet vill att barnen och de unga år 2010 ska vara närvarande i kyrkan på ett mer omfattande och mer synligt sätt än nu. Vår kyrka är en närvarande kyrka, en kyrka där barn och unga bör få tillfälle att mitt i sina liv möta Gud, helig och kärleksfull.

År 2010 är vuxna närvarande i kyrkans barn- och ungdomsarbete för barnens och de ungas skull. Inom barn- och ungdomsarbetet får barn och unga möta vuxna som bryr sig om, som förstår barns och ungas uppväxt och utveckling och på rätt sätt förmår leda dem att söka efter svar på livsfrågorna och leva ett meningsfullt liv. Kyrkans barn- och ungdomsarbete främjar delaktighet och en gemenskap där barnen och de unga får känna en kärlek som kommer till uttryck i att man bryr sig om dem. Barn och unga uppmuntras

också till självständigt tänkande och funderingar. De behöver inte ”förtjäna” ett godkännande genom prestationer eller kunskaper. År 2010 präglas kyrkans barn- och ungdomsarbete av nåd, barmhärtighet och förlåtelse för att vi som människor är ofullbordade.

Kyrkans tro utgår ifrån att Gud är närvarande mitt i församlingen och för en dialog med den. År 2010 har barn och unga en mer betydande roll i den här dialogen än de har i nuläget. Det här förverkligas endast om man ser barnen och de unga som en del av den bedjande församlingen och den gudstjänstfirande gemenskapen. I församlingsgemenskapen är barnen och de unga mitt ibland människor av olika åldrar och olika slag som förenas av sin tro på Gud. Den gemensamma tron och bönen samt det stöd och den trygghet som gemenskapen ger är speglar genom vilka barnen och de unga lär sig att utöva sin tro och söka sin egen väg och finner möjligheter att agera, påverka och växa till ett gemensamt ansvar.

År 2010 är kyrkans barn- och ungdomsarbete också en del av det finländska samhället och det internationella samfundet. Barn- och ungdomsarbetet deltar i samhällelig och internationell verksamhet så att det kristna budskapet om kärlek till nästan, om etiska och moraliska samt ekologiska frågor är med och styr debatt, beslutsfattande och verksamhet. Barn- och ungdomsarbetet ger barnen och de unga tillfälle och stöd att fundera över de här frågorna, bjuder till gemensamma diskussioner och styr unga att handla etiskt, moraliskt och ekologiskt rätt.

5. STRATEGISKA RIKTLINJER

5.1. VI UPPSKATTAR INDIVIDEN – OCH BYGGER EN GEMENSKAP

Människan möter Gud som skapar, förlossar och helgar. Gud är närvarande i den värld han har skapat. Gud är närvarande i verkligheten i människors liv och talar till dem genom olika livssituationer och livsfrågor. Gud är närvarande och talar till människan också genom sitt ord och i de heliga sakramenten, genom vilka han ger människan frälsningens gåva. I enlighet med det här tror vi också att Gud är närvarande i vår egen kyrka.

Barnen och ungdomarna är viktiga för kyrkan. De kommer till kyrkan med sina egna livsfrågor. Församlingen får en stor rikedom i sitt liv just genom barn och unga. Vuxna har att lära av dem. Jesus lyfte fram barnet som en förebild. I vårt arbete vill vi vara öppna och kallande och visa uppskattning för alla barn och unga och deras familjer. Men vi måste också fråga oss vad barnen och ungdomarna i sin tur får av kyrkan. Erfarenheten av att vara delaktig i något, att man är med och gör något tillsammans, är en viktig del av uppväxten för barn i olika åldrar.

Kyrkans speciella uppgift är att föra fram en nåderik Gud och perspektiv av hopp. I kyrkan bör människor av olika åldrar och olika slag ha samma förutsättningar att möta den helige Gud i ordet och sakramenten. Den heliga Anden föder och upprätthåller tron, det är inte en mänsklig prestation och inte heller något man kan åstadkomma genom uppfostran.

Dopundervisningen är en viktig skyldighet och har sin rättmätiga plats i kyrkans barn- och ungdomsarbete. Genom den förmedlas trons traditioner till kommande generationer samtidigt som man tillsammans reder ut vad det är att leva som kristen här och nu. Även personer som inte har blivit döpta eller som representerar andra religioner är välkomna att delta i verksamheten. Då förutsätts samarbete så att man beaktar inställningen i deras hem.

Om vår människosyn

Enligt den kristna människosynen har människan skapats av Gud. Hon har skapats till Guds avbild och till att leva i gemenskap med sin Skapare. Det innebär att varje människa är unik och att varje människas liv är värdefullt. Församlingens barn- och ungdomsarbete bör respektera och skydda varje barns och ungdoms individualitet, särdrag och människovärde. Det ska finnas plats att vara en individ. Fostran bör stärka barnens och de ungas självbild och självkänsla och hjälpa dem att tycka om sig själva sådana som de är. Genom fostran bör man också hjälpa barnen och de unga att känna respekt för sina medmänniskor och känna kärlek till dem. Människan är avsedd att leva, växa och dela livets verklighet och ansvar tillsammans med andra människor.

Har kyrkans fostrande arbete en egen pedagogik?

Den kristna kyrkan har från första början varit en fostrande kyrka. Redan under de första århundradena utvecklade kyrkan ett fostrings- och undervisningsväsen, katekumenatet. Fostringssystemet har under historiens lopp genomgått olika skeden. I sina fostringsmål har man utgått från kyrkans egen värdegrund och det centrala innehållet i den kristna tron. Uppfostringsteorier har utvecklats och det innebär att metoderna lever och utvecklas. Teologin och kyrkan har inte någon egen speciell teori, och det är inte heller möjligt att skapa pedagogiska modeller som enbart bygger på teologiska utgångspunkter. De modeller som skapats av pedagogiska riktningar, de värderingar som finns bakom dessa modeller och hur de fungerar bör man i alla fall inom kyrkans barn- och ungdomsarbete utvärdera mot en bakgrund av kristen fostran, människovärde, rättvisa och jämställdhet. På så sätt får man fram och kan tillämpa den metod som passar bäst i en given situation. Om metoderna för med sig sådant som är främmande för den kristna tron och den människobild som bygger på tron bör man förhålla sig kritiskt till dem. Kyrkans uppgift är att upprätthålla en dialog om sådana teman även med de parter vi samarbetar med.

Om inläring och kunskap

Människan lär sig ständigt. Delvis sker inläringen medvetet och delvis omedvetet. Inläringen är en del av en övergripande process av växande. Det som vi lärt oss tidigare påverkar det vi lär oss nu och hur vi förstår det. Det innebär att en öppen atmosfär, interaktion och äkta dialog är viktiga för inläringen. Det ger barnen och ungdomarna möjlighet att ställa frågor och öppet fundera över saker och ting, reda ut missförstånd, förstärka det man lärt sig tidigare och vid behov vara kritisk. Det gör det också möjligt för dem att vara mottagliga för sådant som är nytt.

Utgångspunkterna för kyrkans barn- och ungdomsarbete, tron och kärleken, är bestående. Ändå bör man aktivt kunna ta upp information, begrepp och erfarenheter som är förknippade med kristendom och etik och försöka förstå i vilken kontext de finns, utvärdera dem och bearbeta dem vidare.

Uppväxt- och inlärningsmiljö

Att visa uppskattning för barn och unga som individer som lär sig och som deltar i det som görs lyfter fram hur viktigt det är att möta människor som individer. I kyrkans barn- och ungdomsarbete bör ledarna ha förmåga att möta barnen och de unga individuellt och ge individuell handledning, allt i enlighet med ålder och situation. Samtidigt bör man i

arbetet betona gemenskapen och det att man lär sig och växer tillsammans. Att arbeta med barn och unga som är olika och olika gamla, i grupper och gemenskaper som har olika sammansättning ger tillfälle att förverkliga principen om kärleken till nästan i vardagen. Gemenskapen erbjuder barn och unga möjlighet att utveckla sin förmåga till växelverkan och samarbete. Dessutom ger det tillfälle till dialog som förnyar tänkande och betydelsestrukturer. I den kristna trons, de kristna värderingarnas och den medmänskliga kärlekens kontext bygger barnet och den unga upp sin egen relation till Gud och den kristna tron och skapar sin identitet som kristen genom att leva i en gudstjänstgemenskap. Genom äkta dialog byggs individuella synpunkter upp, berikade av gemenskapen och den referensram som trosgemenskapen i sin kontext erbjuder.

Barn och unga erbjuds tillfälle att leva, verka och lära sig i grupp. Det innebär att anställda och frivilliga måste kunna leda grupperna och arbeta med dem. Gruppstorlekarna måste vara sådana att de möjliggör möten på tillräckligt individuell nivå. Det förutsätter i sin tur att arbetet ges tillräckliga resurser. Med tanke på valet av arbetsmetoder innebär det här att man arbetar tillsammans, som ett team, att man sysslar med fostrande arbete som präglas av gemenskap. Verksamhetsmetoderna bör vara etiskt och pedagogiskt motiverade och tåla kritik.

Atmosfären, samlings- och arbetslokalerna samt arrangemangen kring verksamheten tillhör den ickeverbala kommunikationen och är av betydelse för inlärningen. Eftersom vi vill betona gemenskapen och gruppens betydelse måste de lokaliteter som används möjliggöra samling och verksamhet tillsammans. Samtidigt måste det alltid finnas möjlighet att vara stilla och föra ett samtal i förtroende. Eftersom vi vill betona betydelsen av det andliga livet och andlig tillväxt bör man respektera att det finns ett sakralt rum och tänka över hur man använder symboler. Vi vill lyfta fram verksamhet med låg tröskel och det bör också synas utåt: lokalen ska vara öppen och lockande.

Om utvärdering

Barn- och ungdomsarbetets styrka är ett långsiktigt arbete som stöder barnens och de ungas uppväxt och stärker deras identitet som medlemmar i församlingen. Den fostrande rollen inom barn- och ungdomsarbetet bör ses som något fortgående och man måste trygga förutsättningarna för att det här arbetet – som så att säga är den grundläggande verksamheten – kan fortsätta. Verksamhet i projektform kan i sin tur ge tillfälle att

utveckla arbetet och prova nya metoder. Allt arbete bör ständigt utvärderas och utvecklas inom församlingen med tanke på arbetets resultat och effekt, trots att det är svårt att utvärdera församlingsarbete. Statistik har sin plats, men en bedömning som enbart bygger på statistik är inte bästa möjliga sätt att utvärdera kvaliteten på arbetet. Församlingarna bör aktivt försöka förutse behov och ägna sig åt planering för att trygga verksamhetsmöjligheterna även när förändringar äger rum.

5.2. INOM KYRKANS BARN- OCH UNGDOMSARBETE MÅSTE MAN MODIGT LYFTA FRAM TRON PÅ GUD

För att förverkliga visionen är det viktigt att barn och unga och deras familjer ges tillfälle att möta det heliga. Det är också viktigt att den kristna trons tradition överförs från generation till generation. Det innebär att följande aspekter bör betonas i kyrkans barn- och ungdomsarbete:

- gudstjänstlivet
- dopet
- nattvarden
- psalmer och andliga sånger
- Bibeln
- bönen
- kristna symboler, traditioner, ritualer

Med **gudstjänstlivet** avses allt andaktsliv som hör till församlingens sammankomster. Dess hjärta är församlingens huvudgudstjänst, högmässan.

Den församling som förverkligar strategin för barn- och ungdomsarbetet beaktar barnen, de unga och deras familjer i mässan. Barn- och ungdomsarbetare bör betydligt mer än nu delta i planeringen av mässan. Församlingen bör framhålla synen att gudstjänsten spelar en viktig roll när det gäller att möta en barmhärtig Gud. Föräldrarna ska uppmuntras att delta i mässan och gå till nattvarden tillsammans med barn och unga.

Den församling som förverkligar strategin bör tillräckligt ofta och vid olika tidpunkter hålla speciella familjemässor och gudstjänster som enkom är avsedda för barn eller unga. Barn- och ungdomsarbetare samt barnen och ungdomarna bör själva aktivt vara

med i planeringen av de här gudstjänsterna. Då ger församlingen barnen, ungdomarna och deras hem tillfälle att delta i gudstjänstlivet på ett sätt som passar dem.

Gudstjänster bör också hållas där barn och unga samlas, alltså i samband med läger och utfärder samt tillsammans med barndagvård, skolor och andra samarbetsparter. Vid planeringen av gudstjänsterna bör man beakta övergångsskeden i de ungas liv: skolstart, övergången mellan skolor och avslutad skolgång. När det gäller ungdomar och unga vuxna måste man beakta andra aspekter som har med livssituationen att göra: unga flyttar hemifrån, byter hemort eller funderar över sådant som har med sällskapande och parrelationer att göra.

Med gudstjänstlivet avses också allt annat andaktsliv som hör till när församlingen samlas. Det andaktsliv som pågår i församlingen är inte åskilt från mässan eller ett alternativ till den, utan det är förknippat med gudstjänstlivet. Helgdagsmässans budskap bör finnas med i barnens och de ungas vardag, på de platser där barn och unga rör sig om vardagarna. I barn- och ungdomsarbetet bör man å ena sidan följa kyrkoåret i fråga om texter, bibliska berättelser, psalmer och sånger, men å andra sidan också vara känslig för den livssituation barnen och de unga befinner sig i. När man håller andaktsstunder och använder sig av kristna seder och symboler blir dessa och användningen av dem en levande del av gudstjänstlivet. Andakter bör hållas både i det sakrala rummet och överallt där barn och unga samlas. En andakt är inte undervisning, utan det viktigaste då är mötet mellan människan och Gud.

Delaktigheten, att bli hörd och få uttrycka sig själv, finns i hjärtat i barns och ungas gudstjänstliv. Gemenskap och ett uttryck för att man är i samma livssituation betonas i sin tur med unga vuxna. Därför är det viktigt att man i församlingarna uppmuntrar nyskapande och nytänkande även i gudstjänstlivet.

Dopet är troslivets ofrånkomliga utgångspunkt. I dopet blir människan Guds barn. Församlingarnas barn- och ungdomsarbete bygger på dopet och den tro som man då får i gåva. Församlingen måste sträva efter att så många barn som möjligt ska få del av dopets gåva. Dop- och missionsbefallningen förpliktigar församlingen att arbeta även med odöpta barn och deras familjer.

Speciell uppmärksamhet bör fästas vid dopsamtalen och vid mötet med de anhöriga, faddrarna och släktingarna till den som blir döpt. Vid dop och i de dopsamtal som är

knutna till dopet utför prästerna också ett viktigt fostrande arbete och hjälper att stärka den kristna identiteten i mötet med de barn och unga som deltar i förrättningen, liksom också i mötet med deras familjer. I prästutbildningen och fördelningen av arbetstiden bör man reservera tillräckliga resurser för att prästen verkligen ska kunna ägna sig åt dopet.

I Finland har barn kunnat ta emot **nattvarden** tillsammans med sina föräldrar redan sedan år 1979. Från och med början av år 2003 har även unga som går i skriftskola kunnat delta i allmänna nattvardsgångar i församlingen under ledning av sin lärare. Familjer bör i framtiden allt mer uppmuntras till nattvardsbesök. Vid undervisningen om nattvarden bör man framhäva dess roll som gemenskapsmåltid.

Psalmer och andliga sånger är trons språk. Psalmtraditionen bör medvetet återuppväckas både i hemmen och i församlingarna. Sjungandet av psalmer bör främjas både i församlingens egen verksamhet och i samarbetet med skolor och andra samarbetsparter. Det här förutsätter ett nära samarbete mellan barn- och ungdomsarbetet och församlingens musikverksamhet. Det är bra att göra upp en plan för barn- och ungdomsarbetet för varje arbetsperiod; då kan man tillsammans komma överens om vissa psalmer och andliga sånger som ska läras in och som används oftare. Man måste se till att församlingen planmässigt använder sig av psalmer och andliga sånger. De psalmer och andliga sånger man lärt sig som barn kan med sitt budskap bära en genom livet och dess olika skeden.

Bibelkunskapen bör stärkas. I barn- och ungdomsarbetet bör man svara på den här utmaningen på två sätt: genom utbildning och genom att man sätter sig in i de bibliska berättelserna. I grundutbildningen och fortbildningen av barn- och ungdomsarbetare måste bibelkunskapen och användandet av Bibeln ökas avsevärt. I församlingens barn- och ungdomsarbete måste man se till att varje generation blir bekant med åtminstone de s.k. stora berättelserna i Bibeln, både i Gamla och Nya testamentet. Berättandet av de stora berättelserna hjälper åhörarna att förstå sig själva som människor i den värld Gud har skapat. Om man inte känner till de berättelserna är det svårt att förstå vår egen kulturs rikedom. I barn- och ungdomsarbetet kan man göra upp en plan för bibelanvändningen för att se till att den tradition som finns i de här berättelserna säkert går vidare till barn och unga. Bibelns primära användningsområde finns inom kyrkans andliga liv. Därför bör bibelläsning och -tolkning ingå som en väsentlig del i kyrkans gudstjänstliv, även i barn- och ungdomsarbetet.

Den personliga **bönen** har en central plats i den finländska religiositeten. Trots att kvälls- och bordsböner är privata till sin natur faller det också på församlingens barn- och ungdomsarbetare att hjälpa att upprätthålla de här bönetraditionerna i hemmen. Man måste ge barn och unga samt deras föräldrar verktyg för ett levande böneliv. Vid sidan av den enskilda bönen bör man inom församlingarna också betona betydelsen av den gemensamma bönen. Den gemensamma bönen vederkvicker den enskilda bedjaren. I församlingens gemensamma bön bärs individen upp av gemenskapen. Därför måste man fästa uppmärksamhet vid församlingens gemensamma böneliv även i barn- och ungdomsarbetet. Att göra det förutsätter en gemensam planering av bönelivet och att bönerna förbereds tillsammans med andra arbetsformer. Bönen är gemensam bön framför allt då varje bedjare deltar i bönen med sin egen röst. En sådan bön måste ha sin plats i varje samling inom församlingen. Församlingen är en oavbrutet bedjande gemenskap.

De kristna symbolerna hör liksom psalmerna och sångerna till trons språk. Det är endast genom symboler vi på ett meningsfullt sätt kan tala om treenigheten. Till exempel bildsymboler kan ge människor insikter om det centrala innehållet i den kristna tron – men bara ifall man känner till de här symbolerna och förstår vad de innebär. En genomtänkt användning av symboler i barn- och ungdomsarbetet stöder barnens och de ungas intresse för att förbinda sig till sin egen tro. Symboler kallar människor till meditation. Barn och unga bör handledas i användningen av symboler och ledas till stillhet med deras hjälp. Inom barn- och ungdomsarbetet bör man koncentrera sig på de mest centrala och bekanta symbolerna och tillsammans fundera och meditera över deras budskap. En sådan arbetsform kan hjälpa barnen och de unga att finna trons mysterier.

5.3. ARBETSSTRUKTURERNA MÅSTE UTVÄRDERAS

Ett förverkligande av den här visionen förutsätter att det barn- och ungdomsarbete som utförs i alla församlingar år 2010 sker inom fungerande strukturer och med tillräckliga resurser för arbetet. Genom barn- och ungdomsarbetet når man många åldersklasser och deras föräldrar. Det arbete som utförs med de här åldersklasserna tryggar församlingsarbetets fortbestånd. Men arbetet görs inte bara för att trygga kontinuiteten, utan framför allt för barnen och de unga själva. Med tanke på strukturer och resurser är det också nödvändigt att det i alla förtroende- och administrativa organ inom

församlingen sitter ansvarspersoner som har kännedom om barn- och ungdomsarbete. Det är dessutom viktigt att man på alla nivåer av administration inom kyrkan väljer in unga och unga vuxna i förtroendeorganen, så att de ungas egen röst blir hörd. I församlingarna och stiftens behövs egna administrativa organ för barn- och ungdomsarbetet, organ som kan ta sitt ansvar och som besitter kunskap inom området. Verksamheten byggs upp med barnet, den unga och familjen som utgångspunkt, inte enligt arbetssätt. Därför måste vi ha beredskap till nya sätt att organisera verksamheten och nya sätt att samarbeta med olika parter. Det förutsätter i sin tur att man sätter sig in i arbetets struktur och gör en utvärdering av de här strukturerna i förhållande till förverkligandet av visionen – och att man vid behov modigt lägger om kursen.

Kyrkan – en del av samhället

Samhället förändras och det finns faktorer som påverkar även strukturerna inom barn- och ungdomsarbetet. I och med att befolkningen flyttar in till tillväxtcentra ökar antalet församlingsmedlemmar kraftigt. Samtidigt kan det leda till att församlingar på landsbygden på grund av minskade skatteintäkter inte kan bibehålla antalet anställda på nuvarande nivå. Att mitt i förändringen hålla fast vid existerande, stabila och trygga strukturer kan vara ett hinder för att hitta nya lösningar.

Församlingarna står i framtiden inför olika slag av utmaningar som man bör finna lösningar på: en del församlingar måste skära ned sin verksamhet och minska på personalen, medan andra nyanställer. I första hand skall församlingens barn- och ungdomsarbete växa fram ur arbetets mission. Det kan förutsätta att arbetsstrukturer och -metoder förnyas. För att trygga resurserna och verksamhetens fortbestånd kan det vara skäl att söka nya samarbetsformer mellan församlingar, kommuner och andra samarbetsparter.

De anställdas kunskaper är i första hand det som avgör om man hittar nya lösningar för barn- och ungdomsarbetet. De personer som arbetar inom det här fältet måste kritiskt kunna bedöma det arbete som utförs och de strukturer som styr arbetet. I den situationen måste församlingarna försöka finna en balans mellan nätverksarbete, stöd till hemmen och den samlande verksamheten. Verksamhet och möjligheten att delta i den måste rättvist erbjudas alla åldersgrupper inom församlingens hela område.

Nätverksarbete

I vårt samhälle finns det många olika aktörer inom barn- och ungdomsarbetsfältet. Dessutom kommer behovet av barnskydd, specialfostran för barn och unga samt socialt stöd att ha ökat kraftigt fram till år 2010. Att skapa nätverk mellan viktiga samarbetsparter, såsom dagvård, skola och läroinrättningar, är en del av församlingarnas barn- och ungdomsarbete. De resurser som skapandet av de här nätverken kräver bör alltid ställas i relation till den nytta som barn och unga drar av dem och också ses i förhållande till församlingens uppgift. Församlingens barn- och ungdomsarbetare är i första hand experter på kristen fostran, även då de deltar i nätverksarbete. Vid behov och när resurserna räcker till kan barn- och ungdomsarbetare tillsammans med andra aktörer vara med och sköta andra uppgifter. När man rör sig i arbetets olika gränsområden måste man inneha behövlig yrkeskunskap, se möjligheter och begränsningar och kunna utnyttja de möjligheter som nätverksarbete och multiprofessionellt samarbete kan erbjuda. Då blir den anställdas uppgift att i nätverksarbetet bidra med församlingsarbetets värderingar, identitet och kunnande.

Samarbete inom församlingen

Strategin för barn- och ungdomsarbete betonar gemenskapen. För att man skall kunna stärka gemenskapen måste de olika arbetsformerna länkas samman. Arbete med barn och ungdomar innebär möten med många barn och unga men också med deras föräldrar, far- och morföräldrar och faddrar. Den kristna fostran är något som de församlingsanställda tillsammans kan erbjuda. Med den yrkeskunskapen i ryggen kan de anställda gå vidare från ett tänkande som låter arbetsformer kringräddas av åldersgränser och i stället gemensamt ta ansvar för den fostrande uppgiften.

Att se församlingens arbete som en helhet och att uppskatta fostringsarbetets fortgående karaktär förutsätter att församlingen har gemensamma riktlinjer och ett fungerande samarbete inom barn- och ungdomsarbetet, men det förutsätter också växelverkan med andra områden inom församlingsarbetet. När olika aktörer inom församlingen på ett målmedvetet sätt arbetar ihop kan församlingens fostrande insats när den är som bäst utgöra en långsiktig, målinriktad verksamhet som förmår att beakta att barn, unga och deras familjer samt unga vuxna lever i olika livssituationer. När församlingen vill stöda barnfamiljer och den kristna fostran som äger rum i familjerna kan det till exempel vara en lyckad lösning att skapa en familjearbetsgrupp som består av personer som har ansvar inom olika delområden.

Personal

Vår kyrkas barn- och ungdomsarbete har mer än 4 000 anställda. De här personerna kommer också att behövas år 2010. Om någon arbetsform mister sin aktualitet är tiden inne att utnyttja den arbetsinsatsen på ett nytt sätt för att förverkliga visionen. Det kan också handla om att fördjupa greppet om arbetet. Ett exempel på nyinriktning av arbetskraften inom församlingarna har varit den ökade satsningen på morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn. Viktigt för arbetet är att barn- och ungdomsarbetarna har tillräcklig utbildning och besitter den yrkeskunskap som behövs samt är behöriga för arbete inom kyrkan. Det här bör också beaktas när man rekryterar anställda. Dessutom måste församlingarna som arbetsgivare se till att deras anställda orkar med sina jobb och fortbildas på lämpligt sätt. De som arbetar inom kyrkans barn- och ungdomsarbete bör vara specialister på barn- och ungdomsarbete och kristen fostran.

Församlingsmedlemmarnas roll

Frivilligverksamhet är en av grundpelarna i vår folkkyrkas förnyelse. Inom kyrkans barn- och ungdomsarbete verkar mer än 41 000 frivilliga. För att de frivilliga på riktigt ska kunna bidra till kyrkan förutsätts att barn- och ungdomsarbetet även i framtiden erbjuder dem meningsfulla uppgifter och det stöd som de behöver. Det är ändå omöjligt att ersätta yrkespersonalens arbete med frivilliga insatser.

Arbete med olika åldersgrupper

Barn och unga har rätt att leva ut sin tro på det sätt som är naturligt för deras ålder. Olika utvecklingsskeden, sätt att tänka och faktorer som påverkar hur man tar till sig sådant som är nytt bör beaktas och verksamhetssituationerna bör byggas upp med respekt för deltagarna. För att visionen skall kunna bli verklighet måste församlingen skapa en tillräcklig kontaktyta med det liv som barnen och de unga samt deras familjer lever. Församlingens barn- och ungdomsarbete måste aktivt skapa kontaktytor av det här slaget. Församlingens tillfällen att möta familjer börjar med dopsamtalen och fortsätter sedan med den verksamhet som samlar barn i olika åldersgrupper och med församlingens nätverksarbete. Vid sidan av församlingens samlande arbete är dagvård, skola och läroinrättningar fortfarande viktiga parter när det gäller att bygga upp kontakter.

Genom konfirmandarbetet når församlingen nästan alla medlemmar i kyrkan som står på tröskeln till det vuxna livet och också deras familjer. Vid utvecklandet av den här verksamheten bör man i framtiden fästa mer uppmärksamhet vid den uppgift som missionen ger uttryck för: kyrkan måste göra det möjligt för barn, unga och deras hem att villkorslöst möta en barmhärtig Gud. En skild utmaning för framtiden utgörs av den möjlighet som yngre skolbarns behov av morgon- och eftermiddagsverksamhet erbjuder kyrkan genom att den allt mer aktivt kan vara med och ordna åldersbunden verksamhet som överensstämmer med församlingens fostringsmål. Åldern 12–14 år är på många sätt en viktig period när det gäller att bilda värderingar och det är en stor utmaning för kyrkan att stötta pojkar och flickor i det här skedet av deras liv. Att bibehålla en kontaktyta till ungdomarna efter skriftskolan fungerar fint i fråga om hjälpledarverksamheten, men under de kommande åren måste man också se den övriga verksamhet som samlar ungdomarna som ett viktigt utvecklingsområde. Inom ungdomsarbetets ansvarsområde faller också att tjäna de unga vuxna som bor inom församlingens område och att – tillsammans med övrigt församlingsarbete – erbjuda möjligheter till verksamhet och påverkan. Statistiken visar att religiositeten i den här åldersgruppen (18–29-åringar) är minst av alla och att en betydande del av församlingsmedlemmarna i den här åldern skriver ut sig ur kyrkan. Församlingens uppgift är att vara ett stöd även för unga vuxna när de står inför de stora frågorna i vuxenlivet, när de söker sin vuxna religion och fattar beslut som kan vara av avgörande betydelse.

Även om vi betonar betydelsen av varje livsskede i barns och ungdomars liv och framhåller att livet är värdefullt i nuet, att även verksamheten ska vara förankrad i nuet, så måste det pedagogiska tänkandet alltid också se längre framåt.

Kommunikation och media

I kyrkans barn- och ungdomsarbete ses kommunikationen som en del av kyrkans mission. Kommunikation inom barn- och ungdomsarbetet går framför allt ut på förkunnelse, förmedlande av kyrkans tro och tradition, spridande av information och byggandet av en gemenskap. När det gäller barn och unga är betydelsen av personlig kommunikation stor.

Tack vare moderna kommunikationsmetoder är det möjligt att förkunna evangeliet även för de barn och unga som församlingens traditionella samlande arbetsformer inte just når ut till. Att följa med utvecklingen av kommunikation via Internet, teve, radio och telefoni och tillämpa de möjligheter som den här utvecklingen erbjuder så att de svarar mot kyrkans behov är primärt en uppgift för kyrkans gemensamma arbetsformer. Enskilda församlingar måste bedöma om det går att sätta in mer resurser på det här området. Det är varje församlings uppgift att via lokala medier informera hemmen om den egna församlingens verksamhet. Församlingarnas barn- och ungdomsarbete har mycket positivt och allmänintressant att berätta om sin verksamhet, och den möjlighet det här öppnar bör utnyttjas i kommunikationen utåt. År 2010 får kyrkan synas mer i massmedia än nu, men ändå så att kyrkans egen roll som initiativtagare till debatter är aktivare än för närvarande. Att förverkliga visionen förutsätter att församlingarna gör bedömningar om hur kommunikationen bäst kan skötas så att den tillräckligt effektivt och sakligt för fram det som tjänar kyrkans fostrande arbete och väcker intresse. Det kan hända att församlingarna löser det här problemet på mycket olika sätt. Kyrkans gemensamma arbetsområden har som uppgift att i massmedia föra fram större helheter samt att erbjuda tillräcklig kommunikationsutbildning för de personer som sysslar med barn- och ungdomsarbete.

Modern kommunikation är ofta interaktiv till sin natur och kan också hjälpa att bygga upp en känsla av gemenskap. Den insikten är av enorm betydelse i församlingsarbetet. Utgångspunkten för kommunikationen kan därför inte vara endast att ge information eller att förkunna. De möjligheter till gemenskapsskapande som kommunikationen innebär måste utredas på både lokal och nationell nivå. En grundläggande tanke som bör komma till uttryck i kyrkans kommunikationsarbete är en övertygelse om att de människor som deltar i kommunikationsprocessen stärks i sin kristna identitet och upplever det positivt att de hör till Kristi kyrka.

5. 4. FÖRSAMLINGEN STÖDER BARNENS OCH DE UNGAS UPPVÄXT

Fostrare bör uppmuntras att skydda barndom och ungdom

Barn och unga bör tillåtas vara den ålder de är. Att vara liten och känna sig trygg hör till ett barns grundläggande rättigheter. Barndomen bör vara en tid av tillväxt då

livsfenomen och -frågor bör aktualiseras i den takt barnen förmår ta dem till sig. Om vi i alltför tidig ålder ger barn och unga vuxna frågor och ansvar som de förväntas hantera eller i allt tidigare år kräver att de ska klara av att prestera individuellt eller fatta beslut så stjälar vi en del av barndomen av dem. Likaså kan vi påskynda en ung människas övergång till vuxenlivet på ett skadligt sätt. Församlingarnas barn- och ungdomsarbete bör ge föräldrarna hjälp att skydda barndomen och agera så att barn och unga får växa i lugn och ro och får det stöd de behöver i det skede av sin uppväxt som de befinner sig i.

Ungdomen är en tid i livet som är unik och som aldrig kommer igen. Till ungdomen hör sökande och frågande, även ett ifrågasättande av traditionella värderingar. Församlingen bör erbjuda en trygg uppväxtmiljö även åt unga som utmanar sina föräldrars och andra vuxnas värderingar och övertygelse. Frågor och sökande får man inte tysta ner, utan det är något man bör uppmuntra så att man tillsammans kan försöka finna uppmuntrande och stöttande välgång i den kristna tron och de kristna värderingarna. Den unga bör också stötta att acceptera de gränser som finns i livet sida vid sida med alla livets många möjligheter. Unga personer som håller på att bli vuxna, liksom unga som redan kan betecknas som vuxna, bör uppmuntras i sitt arbete med att bygga upp ett eget och självständigt liv och de bör få stöd i viktiga övergångsskedena i livet.

Barn och unga måste också skyddas mot alltför mycken och alltför tidig information. Ett barn har inga förutsättningar att begripa och strukturera all den information och det bildflöde som teve, tidningar, reklam och webb erbjuder. Det ständigt ökande flödet av information öppnar den vuxna världen för barn och unga alldeles för tidigt. Vuxna stjälar barndomstid av barn också när teknisk utrustning används som substitut för mänsklig närvaro. År 2010 måste en av tyngdpunkterna i församlingarnas barn- och ungdomsarbete vara en kritisk mediefostran som ökar barnens, de ungas och deras föräldrars medvetenhet. Dessutom bör kyrkans barn- och ungdomsarbete delta i och påverka den samhälleliga debatten om medierna och beslutsfattandet på det här området.

Barns och ungas individualitet bör accepteras

Barn och unga uttrycker sig på olika sätt. Vilket sätt man uttrycker sig på är en illustration av varje människas personlighet. Av vuxna väntar sig barn och unga acceptans och stöd för sitt personliga sätt och sin begåvning. Att kväva någons sätt att uttrycka sig, att omintetgöra ett uttryckssätt eller att bemöta det med nonchalans är djupt

sårande och skadar barnets eller den ungas självkänsla. Vuxna bör ge plats åt det som är viktigt för barn och unga: lekar, sagor, fantasi och hobbyer, men också åt att man ”bara är”. Att förverkliga missionen kräver inga elitistiska hjälpmedel, inga topprestationer eller låtsade framgångar.

I församlingarnas barn- och ungdomsarbete måste man slå vakt om principer som rättvisa och lära barn och unga att följa dem. I arbetet bör man betona att alla människor är jämlika; diskriminering och favorisering ska undvikas; alla ska få tillfälle att bli hörda och konflikter människor emellan ska redas upp. Det här innebär att man tillåter en öppen och jämlik debattkultur mellan barn och unga å ena sidan och vuxna å andra sidan. Fostraren deltar i de här diskussionerna också för att själv växa och utvecklas.

Inom kyrkans barn- och ungdomsarbete förutsätts det att alla aktörer strävar efter att vara ärliga och öppet möta verkligheten. Ett undersökande grepp är att rekommendera inom barn- och ungdomsarbetet när det gäller att utforska barnens och de ungas livsfrågor och trons mysterium. Det här innebär att fostrarna använder sig av en öppen, frågande och diskuterande stil – och inte serverar färdiga svar. De frågor barn och unga har och deras försök att lösa dem är värdefulla och viktiga med tanke på deras egen uppväxt och utveckling. Viktigare än att ge färdiga svar är att uppmuntra barn och unga att fortsätta ställa frågor.

Enligt den kristna människosynen finns det en möjlighet och en böjning till både gott och ont i människan. Det är alltid möjligt att växa och förändras. Människan är inte perfekt och hon får vara ofullbordad. Fostrarna möter människans möjligheter och begränsningar både i sig själva och i dem de fostrar. Fostraren bör lita på sin egen förmåga och sina möjligheter, men också ärligt erkänna sina gränser och sin ofullkomlighet och ta ansvar för sina egna fel och misstag. Han bör också hjälpa barnen och de unga att se sig själva ”i helfigur”, så att de är medvetna om både möjligheter och brister.

En av den kristna fostrans grundpelare är nåd och förlåtelse. Varje människa, både fostraren själv och barnen och de unga, har rätt att börja om från början efter att ha gjort fel, misslyckandet till trots. I församlingens barn- och ungdomsarbete måste de vuxna upprätthålla en kultur av nåd även genom att agera exempel. Det innebär att alla aktörer kan be om förlåtelse av varandra, förlåta varandra och också ta emot förlåtelse. Barn och

unga accepteras sådana som de är, inte bara sådana som man önskar att de var. Man ska acceptera barnet eller den unga även när han har gjort fel, även i en situation där man inte kan godta själva handlingen. Att bli accepterad utan villkor är livsviktigt, då upplever man nåd och kärlek i praktiken.

Att handla enligt nåd och förlåtelse för in hoppet i bilden. Inom församlingarnas barn- och ungdomsarbete bör man upprätthålla en atmosfär av hopp och förtröstan. Hoppet föds ur känslan att man är accepterad och älskad. Barn och unga måste få kunna tro på att det mänskliga livet är värt att leva, nu och i framtiden. Barn och unga upplever misslyckanden, men man bör alltid uppmuntra dem att försöka på nytt. Man måste se till att alla har möjlighet att på lika villkor delta i församlingens barn- och ungdomsverksamhet.

Om fostrarens roll

Fostrarens uppgift är att vara en medmänniska, en vuxen och positiv auktoritetsfigur som vågar ge sig in i en verklig dialog. Barn och unga bör få hjälp att fatta sina egna, etiskt hållbara beslut och ta ansvar för sina egna liv.

Vid behov drar fostraren också gränser. Barn- och ungdomsarbetare måste visa att de är vuxna och hjälpa barn och unga att se de gränser inom vilka ansvarsfulla val i livet är möjliga. Barn och unga bör få lära sig att ta ansvar även för sina medmänniskor och sin miljö.

Utgångspunkten för det här är en grundläggande respekt för andra människor, att man accepterar och uppskattar dem så som de är. Att ha auktoritet innebär inte att man gömmer sig bakom sin ställning och närmar sig andra "von oben". Fostraren är en person vars arbete bygger på de värderingar som han via sitt arbete förmedlar vidare. Han förmedlar hopp och arbetar i nuet tillsammans med barn och unga, men samtidigt är arbetet riktat på framtiden. Kyrkans barn- och ungdomsarbete är inte värdeneutralt. Det utgör en utmaning för den vuxnas personliga och professionella utveckling som anställd. Man måste vara redo att bedöma arbetets värdegrund, den teoretiska grunden och metoderna genom utbildning och arbetshandledning. Det är viktigt att se efter hur man själv orkar och hur det står till med ens eget andliga liv.

Barn och unga måste få stöd för sin andliga tillväxt

Varje människa behöver relationer, människor att vara fäst vid, en bestående och nära kontakt med sina närmaste. Men det är inte bara de närmaste människorelationerna som är viktiga, även människor utanför hemmet spelar en stor roll för barns och ungas tillväxt och utveckling. Även med tanke på det andliga livet och tillväxten på det området är det viktigt att barn och unga i sitt liv har människor som de kan lita på och som har en permanent plats i deras liv. Barn och unga behöver frihet och villkorlös kärlek för att förverkliga sig själva och för att bevara sin egenart och individualitet. Samtidigt behöver barn också handledning och gränser som hjälper dem att skilja gott från ont, rätt från fel, det som är tillåtet från det som är förbjudet och det som är värt att sträva efter från sådant som är onödigt. Inom barn- och ungdomsarbetet bör man se till att det finns bekanta och trygga människor omkring barnen och de unga, människor som kan hjälpa och stötta dem i sin andliga tillväxt.

I församlingen bör barnen och de unga få möta vuxna som visar omsorg och bryr sig om och få stöd av en gemenskap under sin uppväxt. Det här är en utmaning både för anställda och för vuxna församlingsmedlemmar. Möjlighet till samtal och självvård finns alltid. Inom församlingen måste man om och om igen ställa frågan om vad det är som behövs för att barn och unga skall kunna leva och verka i församlingen och ”växa till i ålder och vishet och nåd”.

5.5. HEMMET SOM SAMARBETSPARTNER

Dopundervisningen –utgångspunkten för samarbetet

En central utgångspunkt för kyrkans barn- och ungdomsarbete är dopet. Dopet förpliktigar och berättigar föräldrarna till att tillsammans med faddrarna och församlingen ge barnet en kristen fostran. Den kristna fostran strävar efter att stötta barnet och den unga att växa som kristen och som medlem i församlingen. Den mest naturliga och viktigaste samarbetsparten är familjen och barnets hem, inklusive faddrar och mor- och farföräldrar.

Synen på familjen, dess storlek och betydelse, har varierat kraftigt i historien. I den här strategin används begreppet familj i vid bemärkelse, så att kyrkan i sitt val av familjen som främsta samarbetspart inte ställer några villkor för hur en familj ska se ut. Även när

ett barn eller en ung person som inte har döpts deltar i verksamheten är kontakten till familjen ytterst viktig.

Tillsammans med föräldrarna

Kyrkans barn- och ungdomsarbete har i flera årtionden utfört ett omfattande arbete och den vägen också nått många familjer. Samarbetet med hem och familjer bör i framtiden ses som allt viktigare. Kyrkan uppskattar föräldraskap och hemmets fostrande roll. Församlingarnas barn- och ungdomsarbete måste tillsammans med sina samarbetsparter målmedvetet satsa på att hjälpa familjer att må bra, att öka uppskattningen för barndomen, att hjälpa hemmen som uppväxtmiljöer och hjälpa föräldrar att orka. Det här är speciellt viktigt när ett barns eller en ung persons hem inte kan erbjuda tillräcklig omsorg eller tillräckligt stöd under uppväxten. Att arbeta i nätverk och se till att den professionella hjälp som behövs finns att få hör då till församlingens uppgifter.

För att stöda föräldrar ordnar församlingarna till exempel parrelationskurser och diskussionskvällar för föräldrar. År 2010 kan församlingen vara det forum där man öppet och modigt i olika situationer kan ta upp frågor som gäller föräldraskap och uppfostran.

Växande barns och ungas värderingar påverkas mest av den närmaste kretsen, de primära fostrarna och övriga närstående. Den värdegrund som styr ett barns eller en ungs vardag är av stor betydelse. Hemmet kan ge materiell välgång och en massa grejer, men det som bär längre i livet är de värderingar och den inställning till livets stora frågor som man får hemifrån. Gemenskap och gemensamt ansvar är sådant som man lär sig i hemmet. Den kristna fostran ges också i första hand i hemmet.

Under 2000-talets första år har man i vårt samhälle allt mer diskuterat de specialbehov som barn och unga har, och man har också i högre grad börjat tala om vad det innebär att vara vuxen. De traditionella tankemönstren och uppfostringsmetoderna har genomgått stora förändringar. Sekundära fostrare, som den kommersiella världen och massmedia, har blivit viktiga influenser i barns och ungas liv. Ekonomiskt välstånd ger växande unga många möjligheter. För en frisk uppväxt behöver barn och unga framför allt få växa i en atmosfär av omsorg som präglas av fungerande relationer till andra människor och en värdegrund som bär dem framåt, men också föräldrar som drar gränser och en egen plats i en gemenskap. För föräldrar och med tanke på hela fostringsuppgiften innebär den tid

vi lever i utmaningar som kräver att vi samarbetar allt mer. Församlingarnas barn- och ungdomsarbete måste bygga upp goda kontakter, en fungerande dialog och en öppen växelverkan med föräldrarna för att stärka den fostrande gemenskapen.

Man bör öka barn- och ungdomsarbetarnas beredskap att yrkesmässigt sköta samarbetet med hemmen. Dessutom bör man söka olika sätt att stöda hemmens kristna fostran och upprätthållandet av kontakter.

Det går inte att skilja barns, ungas och familjers välfärd och hur de mår från förutsättningarna för ett gemensamt växande. Vuxnas gemensamma ansvar förutsätter att man utvärderar församlingsarbetets strukturer och metoder. Att göra det kräver en multiprofessionell och gränsöverskridande satsning inom församlingarna, samt att man går ut och jobbar inom samarbetsnätverk i familjearbetet. Inom församlingen måste man dra praktiska slutsatser om verksamhetsformer och resurser så att det man utgår från är familjernas behov. Den processen förutsätter att man vaksamt följer med och deltar i den samhälleliga debatten och beredningen av beslut som påverkar barn, unga och familjer.

SAMMANFATTNING

Missionen slår fast den uppgift kyrkans barn- och ungdomsarbete har:

Utgångspunkten för kyrkans barn- och ungdomsarbete är Guds närvaro i världen och Kristi närvaro i ordet och sakramenten.

Kyrkans barn- och ungdomsarbete växer fram ur både missionsbefallningen (Matt. 28:18-20) och barnens evangelium (Mark. 10:13-16). Med en grund i Kristi ord arbetar kyrkan för att göra det möjligt för barn, unga och deras hem att villkorslöst möta en barmhärtig Gud.

Genom sitt fostringsarbete förmedlar kyrkan trons tradition från generation till generation och hjälper människor att finna ett meningsfullt liv. Ett meningsfullt liv tror kyrkan att går att finna i Guds kärlek och kärleken till nästan i enlighet med Kristi exempel och lära.

Utgångspunkterna för arbetet kan uttryckas i tre meningar:

Gud är.

Livet är nu.

Kärleken rör.

Arbetets mål har uttryckts i visionen:

År 2010 har vi en kyrka där barn och unga

- *möter Gud, helig och kärleksfull*
- *möter människor som bryr sig om*
- *får vara sin ålder trogna och får vara sig själva*
- *får stöd att växa som människor och kristna*
- *tillhör en församling, en gemenskap vars liv och verksamhet bygger på en tro på Gud*

Hur det här målet ska nås har uttryckts i form av strategiska riktlinjer:

- 1. Vi uppskattar individen – och bygger en gemenskap**
- 2. Inom kyrkans barn- och ungdomsarbete måste man modigt lyfta fram tron på Gud**
- 3. Arbetsstrukturena måste utvärderas**
- 4. Församlingen stöder barnens och de ungas uppväxt**
- 5. Hemmet som samarbetspartner**

BILAGA

BAKGRUND FÖR STRATEGIN

Barn och unga i det finländska samhället

Barn och unga mår i genomsnitt bra i det finländska samhället. Forskning visar att ungefär två tredjedelar av ungdomarna i Finland har fått ett mycket gott utgångsläge för sitt liv. Ungdomarna är välutbildade, friska och balanserade. Oroande med tanke på hela det finländska samhället är i alla fall den riktning som den resterande tredjedelen av ungdomarna verkar vara på väg i. Trots att barn och unga i alla tider har haft problem, verkar det som om problemen allt mer samlas i samma familjer och drabbar samma barn och unga – och det är en utveckling som verkar vara på väg att fortsätta under det närmaste decenniet. Det ser ut som om de unga allt mer delas in i ett A-lag och ett B-lag: det finns en allt tydligare gräns mellan barn och unga som mår bra å ena sidan och barn och unga som mår dåligt å andra sidan.

Familjen utgör en viktig grund för barns och ungas växande. Familjen är framför allt ett socialt nätverk med emotionellt laddade relationer. En finländsk familj har under de senaste årtiondena genomgått många förändringar. Debatten om vad som utgör en familj visar att begreppet familj nu har blivit så skiftande att det rent av kan vara svårt att greppa. Att familjestrukturen har förändrats syns även i statistiken. Det finns cirka 1,3 miljoner familjer i Finland. Av dem är 47 % barnfamiljer. Andelen barnfamiljer minskar ständigt. Den gamla kärnfamiljsmodellen men två föräldrar som är gifta med varandra är fortfarande den mest allmänna familjeformen, men allt fler familjer bygger på ett samboförhållande mellan föräldrarna. År 2001 utgjorde samboföräldramodellen 16,1 % av barnfamiljerna. Ensamförsörjarfamiljer utgör cirka 19 % av familjerna. Familjer där den ensamma föräldern är en pappa är rätt sällsynta, den gruppen utgör endast 2,4 % av familjerna. Antalet ”nyfamiljer” ökar stadigt, även om det är en långsam tillväxt.

Finländarna är allt äldre när de får barn. Medelåldern bland kvinnor som får sitt första barn är 28 år och bland män som blir fäder 30–31 år. Antalet barn per familj sjunker också. För närvarande är hela 45 % av barnfamiljerna familjer med ett barn. Skilsmässor berör ungefär 20 000 barn per år.

Trots alla de här förändringarna har den senaste tidens undersökningar om värderingar i alla fall visat att människor fortfarande upplever att familjen hör till det allra viktigaste i livet. För barns och ungas välmående är familjen oersättlig.

Finländska barn och unga lever i ett föränderligt och åldrande samhälle. I och med den livliga flyttrörelsen har en stor del av alla medborgare också bytt församling. En stor del av de ungdomar som berörs av konfirmandundervisningen fram till år 2010 har flyttat från ett område med utflyttningsöverskott till tillväxtcentra. De som nu är barn kommer att vara ungdomar i ett samhälle där andelen pensionärer ökar. Det här märks speciellt tydligt i de regioner som har mist en stor del av sina barnfamiljer och där andelen unga därför är liten och dessutom minskar.

Barn och unga växer upp i ett allt mer mångkulturellt samhälle. Att möta människor med olika kulturbakgrund gör på ett naturligt sätt slut på fördomar och attityder, men det innebär samtidigt en utmaning för församlingens barn- och ungdomsarbete och den kristna fostran i hemmen: barn och unga som håller på att skapa sig en egen övertygelse får ingredienser från många håll. Allt fler väljer att inte binda sig vid något religiöst samfund. Vid millennieskiftet hörde ungefär 85 % av finländarna till den lutherska kyrkan och den näst största gruppen bestod av dem som inte hör till något religiöst samfund överhuvudtaget. Närmare 13 % av finländarna hörde till den gruppen. Andelen medlemmar i kyrkan torde sakta sjunka även i framtiden, medan andelen människor som inte hör till något samfund växer.

En faktor som kommer att förändra barns och ungas livsmiljö under åren fram till 2010 är informationsteknologin – det är en del av vardagen och utvecklas ständigt. Redan den förändring som ägt rum under de senaste åren har varit enorm. De som har fötts under 1990-talet har vuxit upp i en alldeles ny IT-miljö. Mediekunskap och mediekritik hör nu till de kunskaper unga behöver för att kunna bemästra sina egna liv.

Barn och unga i dag växer upp och blir en del av en värld som allt mer liknar en gemensam by än en utforskad vit karta. Nyheter om naturkatastrofer, samhällskriser och andra händelser världen över kommer in i hemmen i realtid och utgör en faktor i barns och ungas verklighet som är svår att kontrollera samtidigt som den påverkar deras liv. Ekologiska problem, lösningar som bygger på genteknologi och många andra nya utmaningar tvingar dem att möta och fundera över allt mer invecklade etiska frågor. Det här kan också leda till en ny erfarenhet av gemenskapens möjligheter och ansvar.

Mitt i alla förändringar fortsätter unga att uppskatta sådant som unga traditionellt har värderat högt. Ungdomsbarometern år 2002 visar att goda vänner, ett gott arbetsförhållande och den egna familjen hör till det som unga finländare sätter värde på. För mer än 50 % av de unga var det viktigaste att ha en egen familj och få barn innan man fyllt 35 år.

I en utredning som kartlade ungdomars livssituation uppgav en fjärdedel av ungdomarna i åldern 14–15 år att de upplever bristande föräldraskap och mer än 10 % uppgav att de inte har en enda nära vän. Likaså uppgav ungefär en tredjedel av de unga att de inte blir hörda i skolan och hela 40 % hade problem med sina studier. Sysselsättningen bland unga vände uppåt i slutet av 90-talet, men ungdomsarbetslösheten är fortfarande ett stort problem år 2004.

Kyrkans barn- och ungdomsarbete i dag

Kyrkans barnarbete har genomgått förändringar under de senaste åren. I början av 1990-talet var dagklubsverksamheten den verksamhetsform som nådde flest barn. I millennieskiftet hade andelen barn i en given åldersgrupp som deltog i dagklubsverksamheten minskat i och med att förskoleundervisningen hade utvidgats och lagen om barndagvård ändrats. Deltagarsiffran verkar nu stabilisera sig kring 40 % av alla 4–6-åringar i vårt land. Dagklubbarna uppskattas fortfarande: en attitydundersökning visar att 90 % av finländarna anser att dagklubbarna är en viktig verksamhet i församlingen (Kyrkonitor –99). På motsvarande sätt har antalet deltagare i eftermiddagsklubbar för skolelever ökat klart på senare år, i synnerhet på landsbygden. Tre av fyra församlingar ordnade redan i slutet av förra millenniet eftermiddagsverksamhet för skolbarn, ofta i samarbete med andra organisationer och kommunen. Under de senaste fem åren har antalet tredubblats. År 2002 deltog sammanlagt 17 660 barn och unga i församlingarnas eftermiddagsverksamhet. Under de närmaste åren blir det en utmaning för församlingarna att ytterligare effektivisera morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever. Möjligheterna till samarbete med kommunen och organisationer i fråga om morgon- och eftermiddagsverksamhet har ökat i och med den nya lagen om verksamhet av det här slaget.

En av de mest traditionella formerna av arbete med barn är söndagsskolan, som i början av 2000-talet i synnerhet i stadsförsamlingarna har sökt nya verksamhetsformer. Ungefär

14 % av barn i åldern 5–11 år går i söndagsskola, med tyngdpunkten på de yngre åldersgrupperna. Söndagsskolan ses framför allt som barnens gudstjänst.

Församlingarnas barn- och ungdomsarbete utgår i allt högre utsträckning i dag från familjens behov. Familjeklubsverksamheten är vid sidan av eftermiddagsverksamheten den verksamhet som växer kraftigast. År 2002 hade antalet barn och vuxna som deltog i familjeklubbarna fördubblats jämfört med år 1998. Barn deltog i verksamheten 715 123 gånger, medan antalet vuxna besök var 449 690.

En annan verksamhet som når ut till en stor del av barnen är också församlingarnas sätt att samla barnen för att fira födelsedagar och skolstarten. De gudstjänster, läger och andra evenemang som ordnas för barn och barnfamiljer är en viktig del av församlingarnas verksamhet.

Samarbetet med den kommunala barndagvården är en bestående del av församlingens arbete med barn. En viktig del av det samarbetet är att stötta daghemspersonalen i deras roll som religiösa fostrare. Vasu, den nya planen för småbarnsfostran som tagits fram av Stakes, kallar för sin del församlingarna till fungerande samarbete på det här området.

Verksamhetens mångsidighet har varit möjlig bland annat tack vare att barnledarutbildningen blivit bredare. I församlingarna finns det cirka 2 400 barnledare och cirka 200 barnarbetsledare.

Minior- och juniorverksamheten berör delvis samma åldersgrupp som söndagsskole- och eftermiddagsverksamheten. Om söndagsskolor, eftermiddagsklubbar, scoutkårer och den traditionella barnverksamheten med sina klubbar och läger statistiskt sett räknas samman når kyrkan ungefär en tredjedel av den berörda åldersgruppen. Det är inom minior- och juniorverksamheten som kontakterna till skolfältet är som livligast. I synnerhet lägerskolor har blivit allt mer populära. Även nätverksarbete med idrottsföreningar har blivit mer allmänt. En liten nedgång kan skönjas i klubbverksamhet för skolbarn och församlingarnas scoutkårer. Trots det samlade barnklubbarna under år 2002 hela 14,5 % av alla barn i åldern 7–14 år och även scoutverksamheten lockade 7,6 % av åldersgruppen. En utmaning för framtiden är att utveckla verksamheten för barn i åldern 12–14 år.

Styrkan i församlingarnas ungdomsarbete är fortfarande skriftskolan, som har försvarat sin ställning i 15-åringarnas liv. Strax över 90 % av den åldersgruppen i Finland går i skriftskola varje år.

Ungefär 62 000–66 000 ungdomar uppnår konfirmationsålder varje år fram till år 2010. Att åldersgrupperna blir mindre märks tydligare i konfirmandgrupperna först efter 2010.

Den förnyade konfirmandundervisningen påverkar både utbildningen av hjälpledare och övrigt ungdomsarbete efter skriftskolan. En sådan förändring är att böne- och andaktslivet blir en allt viktigare del av det samlande ungdomsarbetet.

Vid sidan av skriftskolan utgör hjälpledarutbildningen stommen i församlingarnas samlande ungdomsverksamhet. Närmare 40 % av de ungdomar som gått i skriftskola deltar i hjälpledarutbildningen. Utbildningens längd och innehåll varierar från församling till församling. De unga som genomgår hjälpledarutbildningen är aktiva deltagare. Mer än 70 % av dem som inleder hjälpledarutbildningen genomför utbildningen. Man kan säga att hjälpledarutbildningen och den verksamhet som är kopplad till utbildningen är en stor lekmanarörelse inom kyrkan och utgör en del av ungdomskulturen. Mer än 13 000 ungdomar verkar som hjälpledare varje år, och över 20 000 unga deltar i utbildningen.

Samtidigt som hjälpledarutbildningen har stärkt sin position inom församlingarnas ungdomsarbete har den övriga samlande verksamheten i huvudsak gått kräftgång. Medan den samlande verksamheten så sent som i början av 80-talet nådde ut till 40 000 unga (13,7 % av alla unga i åldern 15–18 år) hade antalet sjunkit till knappt 20 000 år 2002 (7,7 % av alla 15–18-åringar). Nu verkar verksamheten igen vara inne i ett litet uppsving. Om deltagarantalet i församlingarnas samlande verksamhet fortsätter att sjunka som tidigare innebär det att den samlande verksamheten år 2010 egentligen enbart består av skriftskola och hjälpledarutbildning samt läger och utfärder. Att tyngdpunkten ligger på utbildning påverkar i så fall ungdomsarbetet och ungdomsarbetarnas uppgifter.

Tyngdpunkten i församlingarnas ungdomsarbete och -verksamhet ligger ungdomsarbetet efter skriftskolan. En utmaning under de närmaste åren är att fortsätta den här kontakten och skapa kontakt med församlingsmedlemmar i åldern 18–29 år.

Arbetet i skolorna har blivit en viktig del av församlingarnas ungdomsarbete och utgör en stor utmaning för framtiden. En tredjedel av församlingarna har en skolpastor och skolfadderverksamhet. Så gott som alla församlingar ordnar skolgudstjänster, konserter, håller morgonsamlingar, besöker lektioner och deltar i lägerskolverksamheten.

Församlingarna deltar flitigt i ungdomsläger och utfärder. Församlingarnas minior-, junior- och ungdomsarbete har vidgats på många sätt. Samarbete med andra aktörer på orten samt med föräldrarna har blivit en del av vardagen i så gott som alla församlingar. Socialt förstärkande arbete och insatser för att förebygga utslagning utförs inom ramen för lokala och också nationella nätverk. Ett fungerande exempel på det här är specialungdomsarbetet. Samarbetet med skolor och läroinrättningar är ett led i det traditionella nätverksarbetet.

Arbetet i nätverk är en del av vardagen för församlingarnas ungdomsarbetare även i framtiden. Att huvudparten av de anställdas insatser och möten med ungdomar inte längre äger rum under kvällar och veckoslut eller i samband de ungas skollov, utan i stället sker på normal arbetstid inom ramen för nätverksarbetet påverkar arbetet i församlingarna redan nu. Under de närmaste åren kommer man att tvingas finna en balans mellan de här två arbetsområdena, eftersom de kompletterar varandra.

Mer än 41 000 frivilliga deltar i församlingarnas barn- och ungdomsarbete bl.a. som klubbledare, söndagsskolelärare, hjälpledare på skriftskolläger och inom Steg för stegverksamheten (Saapas). Merparten av de frivilliga är unga. Församlingarna hade 1 350 ungdomsarbetsledare bland sina anställda år 2001. Att de stora åldersklasserna är på väg i pension påverkar även kyrkans personalsituation och den eventuella brist på arbetskraft som kan följa på pensioneringsvågen utgör en utmaning även för ungdomsarbetet. Åldersstrukturen bland de ungdomsarbetare som arbetar i församlingarna är rätt ung och en likadan omsättning som inom prästerskapet och barnledarna är inte att vänta inom ungdomsarbetet. Att präster och barnledare går i pension innebär i alla fall en utmaning när det gäller rekrytering av ny personal. Ungdomsarbetet är en viktig faktor inom rekryteringen av unga för utbildning och verksamhet inom olika uppgifter i kyrkan.